

Vuurwerk als probleem van publieke gezondheid

René Stumpel

© Bohn Stafleu van Loghum, onderdeel van Springer Media B.V. 2017

Net als in de afgelopen jaren zal er tijdens de komende jaarwisseling vuurwerk worden afgestoken. Het zal ook dit keer weer gaan om een gebeurtenis met een forse impact op het welbevinden en de fysieke gezondheid van de Nederlandse bevolking, en daarmee om een wezenlijk vraagstuk van publieke gezondheid. Deze bijdrage gaat in op de impact van dat vraagstuk, en vervolgens op de rol van de GGD en de GHOR. Ten slotte wordt geschetst hoe we voor de aanpak kunnen leren van een parallel met een ander vraagstuk van publieke gezondheid: de nog steeds rondwarende epidemie van roken.

Vuurwerk en de gevolgen

Vuurwerk heeft nogal wat gevolgen. Om te beginnen is er de overlast door harde knallen, te vroeg afgestoken vuurwerk en onveilige situaties op straat. Als de dieren konden praten, zou het aantal meldingen een veelvoud zijn van het aantal nu.

Daarnaast zien de huisartsenposten en de Spoedeisende Medische Hulpafdelingen van de Nederlandse ziekenhuizen de slachtoffers van vuurwerkongevallen. Voor aard en omvang van deze letsels, met inbegrip van al het daarmee samenhangende psychische leed, verwijs ik naar de bijdrage 'Consumentenvuurwerk als medisch vraagstuk' in deze Spectrum.

Behalve door overlast en letsels ondervinden mensen ook schade doordat de luchtkwaliteit lijdt onder het vuurwerk. Het RIVM meet tijdens de jaarwisseling, vooral in de steden, een duidelijke piek in de aanwezigheid van fijnstof. Het RIVM was ook de afgelopen keer weer duidelijk genoeg: 'Een verhoogde concentratie fijnstof in de lucht door vuurwerk kan, samen

met andere luchtverontreiniging, leiden tot een verminderde longfunctie, verergering van astma en een toename van luchtwegklachten als piepen, hoesten en kortademigheid' [1].

Een laatste aspect, los van de vele miljoenen aan materiële schade, betreft schade aan de oren. Naar schatting lopen elke jaarwisseling tussen acht- en zestienhonderd mensen blijvende gehoorschade op door het geluid van vuurwerk. Als het gaat om de arbeidsomstandigheden van hulpverleners zijn werkgevers verplicht om gehoorschade bij hun werknemers te voorkomen. Afgelopen jaarwisseling liep een agent blijvende gehoorschade op nadat een onbekende een lawinepijl op hem had afgevuurd. Op het belang van arbeidsomstandigheden en de kansen die ontstaan als we van daaruit denken, kom ik aan het slot van deze bijdrage terug.

GDD'en en GHOR, doen die wel wat?

Zoals bekend is Nederland ingedeeld in 25 veiligheidsregio's met daarin 25 GGD'en. GGD'en, in het bijzonder de directeuren publieke gezondheid, hebben op grond van de Wet publieke gezondheid de opdracht te waken over de volksgezondheid, en gevraagd en ongevraagd te adviseren over vraagstukken op dit terrein. Dus ook over de jaarwisseling.

Behalve voor de GGD als uitvoerende organisatie is de directeur publieke gezondheid ook verantwoordelijk voor de zogenaamde Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio, de GHOR. Deze taak wordt uitgeoefend op grond van de Wet veiligheidsregio's. De GHOR verbindt de zorginstellingen in het werkgebied van de GGD, draagt er zorg voor dat ze bij een ramp als één geheel opereren, en stemt de voorbereidingen op crises en rampen af met brandweer en gemeenten. De politie maakt formeel geen deel uit van de veiligheidsregio's, er is immers sprake van

R. Stumpel (✉)
 GGD Gooi en Vechtstreek, Bussum, Nederland
r.stumpel@ggdgv.nl

nationale politie, maar nauwer dan met de politie kan samenwerking eigenlijk niet zijn.

Een belangrijk aspect van de GHOR betreft het adviseren van gemeenten over de vergunningverlening voor evenementen. Gelet op de hierboven geschetste impact op de volksgezondheid lijkt het zo ongeveer uitgesloten dat vanuit de GHOR-verantwoordelijkheid positief zou worden geadviseerd over het verlenen van een vergunning voor 'het evenement jaarwisseling', met zoveel gewonden en gehinderden. En als alle slachtoffers jaarlijks in één gemeente of veiligheidsregio zouden vallen, zouden we ongetwijfeld spreken van een 'ramp', en zouden de kaarten al snel zijn geschild. Maar zo kijken we er in ons land niet tegenaan.

Hoe kan het beter?

Dit alles roept de vraag op hoe het beter kan. In dat licht is het een goede zaak dat de Onderzoeksraad voor Veiligheid onderzoek is gestart naar de problematiek tijdens de jaarwisseling door vuurwerk, verstoring van de openbare orde en geweld tegen hulpverleners. De Raad wil achterhalen welke veiligheidsrisico's er zijn, en welke maatregelen zijn genomen om de problemen te voorkomen of te beperken. Het onderzoek richt zich vooral op de vraag of er preventieve mogelijkheden zijn om de jaarwisselingen in de toekomst veiliger te laten verlopen. Mij dunkt dat die te vinden zijn.

Manifest

Daarnaast werd in 2015 door de oogartsen Tjeerd de Faber en Jan Keunen een Vuurwerkmanifest opgesteld. Het kreeg direct steun van het Nederlands Oogheelkundig Gezelschap (NOG). Later sloten tal van organisaties zich aan, inmiddels ook de Koninklijke Nederlandse Maatschappij der Geneeskunst KNMG, de Landelijke Huisartsen Vereniging LHV en de koppel van GGD'en GGD GHOR NL. Zorgverzekeraar Achmea deed als eerste zorgverzekeraar mee. De

zorgsector spreekt zich steeds duidelijker uit. Als stip op de horizon zien de initiatiefnemers een verbod op consumentenvuurwerk in 2020. Voor het manifest verwijs ik verder naar de bijdrage van Marjolein Snouck Hurgronje et al.

Parallel met roken

Ik zie een derde optie voor verbetering. In de bijdrage van Ruud Verkuijlen kunt u lezen hoe binnen de politie 'vuurwerk' is opgepakt als vraagstuk van de arbeidsomstandigheden, niet alleen van politiemensen, maar ook van andere hulpverleners. Daarbij gaat het er om dat zij grote risico's lopen en dat de diensten dat niet meer aanvaardbaar achten. Dat geldt dus niet alleen voor de risico's van de vernietigende kracht van explosieven, maar ook van blootstelling aan fijnstof, en voor het risico op blijvende gehoorschade.

Daar dient zich een interessante en belangwekkende parallel aan met een ander vraagstuk van volksgezondheid, de epidemie van roken en de onwaarschijnlijk grote impact op de volksgezondheid: de 20.000 doden die jaarlijks aan tabaksgebruik zijn toe te schrijven. Al vele jaren wordt er op alle mogelijke manieren aan gewerkt om het roken in Nederland terug te dringen: voorlichting, accijnsverhoging, afschrikwekkende beelden op de verpakking, noem het verder maar op. Daar gaan we wat mij betreft ook mee door. Maar uiteindelijk heeft het argument van de arbeidsomstandigheden van het personeel in onze cafés en restaurants geleid tot een rookvrije horeca. Ik wens ons land toe dat het initiatief vanuit de politie, naast alle andere initiatieven, zal bijdragen aan een vuurwerkvrije samenleving. De publieke gezondheid is er bij gebaat en mee gediend.

Literatuur

1. RIVM. Nieuwsbericht. 2017. http://rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Algemeen_Actueel/Nieuwsberichten/2017/Vuurwerk_zorgt_voor_smog_door_fijnstof.